ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“:
на годину: . . ф. 12 или 30 дин.
на по године: . ф. 6 или 15 дин.
на четврт године: ф. 3 или $7^1/_2$ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова.
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи шаљу се на администрацију, а рукописи
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући г. А. Пајевића, у дунавској улици.

Рукописи се не враћају.

Број 95. У Новом Саду, у уторак 17. (29.) августа 1893. Год. IX.

ОНОМ — ЧЕМУ ИМЕНА НЕМА!

Ова страшна жега, у којој, што рекао пок. Лаза Лазаревић, „сва природа од врућине дахће“ — као да јако утиче на расположење загребских политичара, који воде реч у уједињеној опозицији. Између „Обзора“ и „Хрватске“ нема више разлике. У „опорби“ нестало је и последњег бедема, који их је делио, јер се „Обзор“ труди, да *престигне* „Хрватску“ у мржњи против Срба. Скоро у сваком броју има или по који чланак, или заједљива примедба, која има само ту једину цел, да се вређају Срби.

Тако „Обзор“ ради, али у озбиљан разговор о српско-хрватском питању не ће да уђе. Од таке расправе бега он као ђаво од крста. Зна он добро, да се њихов програм не слаже с истином, да се противи историји, да стоји у опреци и са здравим разумом, па зато и не сме да стане за њега на мегдан. Кад смо му ми оно пре по године опширно и стварно одговорили на његове нападаје, он је мировао. Испрва је изгледало, да ће одговорити, но после му је реч застала у грлу и ни макао се није. Зато је ипак непрестано вређао Србе, а уз то је мало и денунцирао. У последње време је и дозлогрдио тако, да нам је управо мрско узети тај лист у руке. У сваком броју наиђемо на пакост, мржњу и злобу против Срба. Каже се за Србе, да теже ван државних граница; пребацује им се, што певају српске песме и што се одушевљавају за оно, што је српско; виче се на њих, што се не придруже опозицији; напослетку у последњем броју и дотле се дотерало, да се каже, да се Срби служе именом „Србин“ само с тога, да послуже влади, иначе у самом том имену не лежи никава драж. То је вршак дрскости и овом својом изјавом „Обзор“ се потпуно изједначио с пророковим ученицима.

Ми се на све ове погрде, клевете и подметања не ћемо осврта ти, јер иста заслужују само презрење, а не озбиљног разговора. Но морамо неке опште примедбе учинити на главне тежње, које истичу опозиционални листови у последње време.

Ове су тежње врло карактеристичне и — смешне. Они хоће велико Звонимирово краљевство, а пошто немају снаге, да га створе, то би хтели, да им њихово краљевство подигну Мађари и Немци, које они сматрају као највеће непријатеље своје. Тако и у 193. броју „Обзора“ има један чланак о Босни, у ком се тражи анексија Босне и Херцеговине у корист „хрватске народне мисли“ и „хрватског државног права.“ А ко то треба да изврши ову мисију? Аустро-угарске власти, које неће ни да чују за фантастично хрватско државно право и то треба да се изврши против воље оног народа, који живи у Босни и Херцеговини и који не ће ни да чује за државо-правну свезу с Тројединицом.

Може ли се о овоме озбиљно расправљати?! Ако у опште дође до анексије Босне и Херцеговине, то се она не ће извести у име хрватске мисли, него у хатар проширења моћи аустро-угарске монархије. Ако се у Босни и Херцеговини власт монархије стално утврди, то може тамо владати опет само какав други гроф Хедервари. Хоће ли хрватска опозиција *такво* решење босанско-херцеговачког питања? Је ли такво решење са словенског гледишта боље и правилније, него да оне земље буду самосталне и независне. Али „Обзор“ другчије мисли. Он мисли да би се то питање „наравно“ решило, ако би се Босна и Херцеговина присајединиле Тројединици. Но ко то да изведе? Хрвати не располажу са државном снагом; њихова се реч не слуша и не чује. Данас господаре Немци и Мађари, а ти неће да знају за такво решење, из разлога, који је лепо познат и „Обзору“, јер се боје за своју хегемонију. Па како ће онда Хрвати постићи што желе? Немци и Мађари би били луди, кад би за Хрвате вадили кестење из ватре, кад би стварали хрватску велику државу, која би прогутала хегемонију њихову. А *мимо* Немаца и Мађара хрватска велика држава не може се остварити, јер они у монархији господаре ситуацијом. Босна и Херцеговина или ће бити самостална, ако се судба тих земаља реши по правди и правици, или ће постати аустријски „хинтерланд“, ако наша монархија успе, да „питање моћи“ реши у своју корист. У том укрштају крупних интереса за *„хрватско државно право нема места*, за то право не ће се ни једна сила заузети. Како ће га дакле Хрвати остварити, „кад немају с киме, кад немају с чиме.“ С папирним бомбама и младеначком виком, која се губи пред бокељским чибуцима — не стварају се велике државе!

Него хрватска опозиција позива се и на глас народа у Босни и Херцеговини. Тај се глас за сада не чује, а кад би се слободно чуо, зацело би врло мали и незнатан део зажелео, да припадне Тројединици. „Обзор“ каже, да би те земље већ с тога требале, да припадну „Хрватској“ што у Босни и Херцеговини живи исти народ као и у Хрватској, који говори истим језиком. Ов е је у пола истина. Загребачки књижевници говоре и пишу, — већином рђаво — исто онако, као што пишу и говоре Бошњаци и Херцеговци, па ипак то није један народ. „Обзор“ заборавља на један културан зајам, који су Хрвати пре педесет година учинили у књижевности својој. Ми ћемо овако запитати. Да ли сељак око Загреба може да разуме Бошњака или овај њега? *Не — није то један народ, ниш и је и кад био, него су Хрвати „узајмили“ за своју књижевност онај језик, који се говори у Сарајеву, Мостару, Београду, Цетињу, Карловцима и Н. Саду.* Узајмили, па га искварили, и још тај зајам враћају — погрдама. Међутим чији је то језик, на то су одавна одговорили Миклошић, Шафарик, В. Јагић да и не говоримо о другима. Нема тог научењака од европског гласа, који би рекао, да је онај лепи језик Бошњака и Херцеговаца, хрватски. Јагић је Хрват, па он отворено у својим предавањима учи своје ђаке, да је то језик — српски. . .

Кад овако стоји, онда не знамо, како хрватска опозиција може мислити, да ће се остварити њихова жеља у погледу Босне и Херцеговине?! Све говори против њих, и опет они сањају о Великој Хрватској, која би захватала поред осталих туђих земаља још Босну и Херцеговину.

Ово нам је главно било да истакнемо. На оне силне „Обзорове“ увреде против српског имена, које је „Обзор“ у последње време избацио, не ћемо да се осврта мо. Само ћемо једну да истакнемо. „Обзор“ каже:

„Они пак, који се „Србима“ признају, седе до душе у редовима данашње владајуће странке, јер им за сада треба потпоре владине и добрих служба, али тежња наперена за оснивање државе изван граница монархије, та тежња и у њима опстоји: али је за сада виђенији јавно не изричу, већ пуштају другима, нижима од себе, да за њу раде; виђенији само из прикрајка и потајно подупиру ту струју. Да та тежња не опстоји, не би „Српство“ у опште имало никакова смисла, нити би оно у нас постојало. „Српско“ име није баш тако дражесно, да би се њиме крстили људи из пуког именскогината, већ се они њиме крсте и пропагирају га, јер је она ознака идеја, додуше данас врло лудасте идеје, која „Српству“ не користи, а „Хрватству“ и уопште Славенству шкоди, будућ иде на руку тежњи мађаризације.“

Може ли бити веће увреде за Србе и има ли већег безобразлука на свету, него што се налази у овим речима? Свака реч заслужује педесет батина, па и онда писцу не би требало дати да плаче. Већ су и на то спали, да се ругају, како српско име није „дражесно“. И ко нам то каже? Заступници оних тежња, који историју своју оснивају на фалзификату, садашњост одржавају зајмом, а будућност граде неистинама. Да то каже Рус, Француз, Енглез или Немац, бар би се та разметљива надутост могла разумети, али то кажу загребски кепеци, који се ките туђим перјем. И то они кажу за један народ који је имао дивну прошлост, који је славно пао, и још славније подигао се, који има најлепше умотворе — то кажу они, који су увек били шипке уз туђ бубањ, који су плакали за туђим носилима, служили се туђим идејама, који су требали тек да се напињу, да би дошли до народне свести а и онда су то постигли, тек онда, кад су пошли напред на туђим тулама. . . . Ово смо само хтели да додирнемо, а не да се

ЛИСТАК

Утисци с пута.

II.

Са мешовитим осећањима кренух из Котора у Црну Гору, где доселе још никад не бејах. Радовао сам се, што ћу видети својим очима ту јуначку земљу и упознати се са народом толико слављеним у историји и народној поезији. Али је ту моју радост у неколико мутила помисао на онај непријатни суд, који о том гњезду српских соколова још једнако влада у једном делу европске штампе, и потајна бојазан, да се тај суд ма и делимице не покаже истинит. Није задуго трајала у мени та неизвесност, и ја се уверих на своје највеће уживање, да су сви злогуки гласови о Црној Гори пуке измишљотине њених душмана, који њу силом хоће да представе као сурову и култури неприступну земљу.

Како ванредно мора годити свакоме Србину, када дошав први пут у Црну Гору, види да је ондашњи свет украшен свима природним и грађанским врлинама, како је питом, скроман и простодушан, побожан и гостољубив, трезвен и бистар, од реда и дисциплине, да и не помињемо оно његово чувено јунаштво, којим знаде да сачува своју златну слободу и у најтежим данима искушења.

Како су скромно објавила браћа наша Црногорци ону своју лепу културну славу, без икаква разметања, без рекламе и звонких фраза, које царују навластито у ово данашње наше доба спољашње опсене и грешнога материјализма! То је зар и узрок, што на ободској слави није било баш тако много гостију са стране, а учињене беху тако велике припреме, да је зацело и двојином више гостију могло бити потпуно задовољено

Словени су у опште познати са свога гостољубља. Али усрдност, којом је Црна Гора на ободској светковини примила своје госте, по једнодушном суду свих њених учесника, беше баш јединствена. Особито је нежно морало дирнути свакога странца оно ретко, ни најмање неусиљено гостољубље простога света, у коме се јасно огледала и урођена му срдачност прама гостима и безгранична љубав прама његову узвишену домаћину — господару.

Наш кратки боравак на Цетињу и у Црној Гори беше непрекидан низ лепе поуке и уживања. Нигде у своме животу не видех толико лепих и снажних људи на једноме месту на окупу, као у Црној Гори на ободској слави, а не верујем, да се то игде у целоме свету може видети.

Гледајући она красна, крепка и стасита мушка тела, пуна срчаности и снаге, помислих и нехотице на оне гласовите олимпијске народне игре из јелинске древности и на оне снажне, лепо развијене детиће, који се у различитим телесним играма племенито такмачаху о првенство. Па шта да речем о оним лепим, крепким, марцијалним старцима, који својим седим власима улевају дубоко поштовање, а који су тако свежи и чили, да ће на позив свога господара у свако доба са младићким жаром похитати у бој. Ко жели да види у ово наше разнежено и у многоме погледу изопачено доба праву земљу јунака, нека походи Црну Гори, јер што тамо види, неће зацело нигде у свету више видети!

Жене Црногорке не одликују се спољашњом лепотом, а тому је поглавити узрок оној напорни рад у кршу, који навластито њима пада на терет. Али то Црногоркама ни најмање не умањује њихове праве вредности. Ни некадашње Шпартанке не беху на гласу са лепоте; али су оне рађале и одрањивале чилу, снажну децу, па у томе су старим Шпартанкама сасвим сличне данашње Црногорке.

Што ми се особито допало у Црногораца, то је она озбиљност, коју можеш читати свакоме на лицу, онај строги, дисциплиновани дух, који вољно, без приговора врши закон и заповести претпостављених власти. У Црној Гори влада потпуна лична и имовна безбедност. По њеном кршу можеш свакад, дању и ноћу путовати мирно и без најмањега страха. За свег свога боравка не видех тамо ни најмање свађе, нити чух игде какве гадне грдње или псовке. Њене апсане су мал не сасвим празне. Ретки су тамо данас већ и случајеви крвне освете, које се зло, као и у опште сви стари обичаји и наваде, тако тешко искорењује. Црна Гора не одговара дабогме строгоме обрасцу данашње модерне државе; али је она ипак две главне стихије државнога живота: *слободу* и *ред* знала да доведе у најлепши склад.

Са чуђењем, које пређе у право уживање, гледао сам лепи онај и примерни ред, што се одржавао за целога трајања црногорских светковина. У другим земљама се приликом великих свечаности ради одржања реда мора да употребљава легија полицаја, а често и сама војска, па се ипак догађају изгреди. У Црној Гори је пак на ободској прослави, на коју се беше слегао толики свет, и без полицијског надзора владао најлепши ред. Свет је свуда стајао у одмерену одстојању од места, где се вршио свечани чин, а није кварио ни најмање реда. То ми се ванредно допало, управо импоновало ми је, и само ми беше жао, што није било на ободској прослави и дописника Црној Гори противничких листова, да видевши све то, своје дојакошње криве појмове о тој земљи замене бољима.

За свега свог борављења у Црној Гори не чух онде скоро ни речце о политици, која је пак, тако да речем, свакидашња храна нашега света у Угарској, а још више у краљевини Србији. Како је немила, одвратна слика данашњих страначких задевица у нас, а у Црној Гори нема од тог ни помена.

Уместо да се народ, без нужде и невоље, дели на различите странке и да из личних и партајских побуда занемарује опште своје интересе, Црногорци као праве патријоте делом, а не речима, шупљим фразама и пустим разметањем, раде сложно на своме заједничкоме добру, потпомажући у томе својски врлога свога владара, који као што је некада, кад ваљаде ратовати, обилато посведочио, да је јунак од мегдана те је умножио своју државу, доказује сада, да се тако исто озбиљно брине и за њен културни напредак, који се у Црној Гори јасно види на сваком кораку.

Црна Гора није уставна земља; она

препиремо о томе. Шта је дражасније бити Србин или Хрват, то је ствар укуса. Циганин је желио да постане цар, само зато, да би сваки дан могао јести мамаљуге! Али је ствар поштења пристојности и савесности, да сваки поштује своју народност и да то поштовање уважава и код туђег народа. Јер све да стоји схваћање „Обзорово“ о дражесности, онда би велики, културни, богати и славни народи *имали права* да освајају мање и слабије. Ако се хрватска „дражесност“ не губи пред дражесношћу српском али се зацело губи пред немачком — е па онда Хрвати треба да буду Немци. Колика је глупост у овој тврдњи „Обзоровој“?

Но доста је. Хрватска опозиција све дубље пада. Она је поманитала. Ту може помоћи хладан душ — озбиљност будућих догађаја у самој Тројединици, која ће научити хрватску опозицију, шта вреде Срби. Другог лека нема.

Монархија и народности у Угарској.

У 215. бр. чувеног монаковског листа „Allgemeine Zeitung“ изишао је под горњим насловом значајан чланак из пера једног политичара из јужне Угарске. Писац говори о стању народности у Угарској и о одношају њихову према аустро-угарској монархији. Из целога чланка се види, да темељно зна прилике у Угарској и из чланка тога може се добити са свим јасна слика о данашњем стању у Угарској.

Тај чланак доносимо цео и гласи овако:

„Румунска конференција, што је одржана у Сибињу од 24. до 26. прошлог месеца, са свим је у стању да баци у бригу праве пријатеље аустро-угарске монархије. Врло је опасно, када један народ, који броји више од три милијона, тако отворено изјављује своје незадовољство, као што то учинише Румуни у Сибињу. Још горе стоји ствар, када су незадовољни са садањим режимом у Угарској не само Румуни, него и Словаци на северу, Срби на југу па чак и Хрвати, који имају и автономију. То је ни мање ни више, него да је већина становништва угарског незадовољна. У том погледу је румунски збор врло опасан симптом по положај Угарске према хабсбуршкој монархији.

Прошло је више од четврт столећа, од како се у монархији на Дунаву догодила промена, која је постави на другу основу. Дуализам, који су инаугурисали 1867. год. сматрао се тада и сматра се још и сада као битни састав *снаге* наше монархије. Гроф Бајст, који је много суделовао при стварању дуализма, можда би, да је тачно познавао прилике у Угарској, у интересу целокупне монархије створио за дуализам сасма другу основу приликом измирења 1867. г. Онда се врло погрешно мислило, кад се веровало, да је измирење са једним јединим племеном у Угарској, па ма то било тако моћно, као што је мађарско, уједно измирење и са осталим племенима, с целокупним становништвом Угарске.

У пркос многом забашуривању, у пркос некој „политици тице ноја“ (која зарије главу у песак, па мисли, да је ловац не види), какву политику тера племе, које у Угарској влада, излази на видик сада, после 25 година, тим јаче она велика заблуда из год. 1867. са свим својим опасним последицама.

Аустро-угарска монархија је сада битан део тројног савеза. Немачкој је у интересу, да аустро-угарска монархија буде снажна и моћна. Ту се разуме њена не само војничка, него и *унутрашња* снага, која је врло важна, да се у тренутку опасности нигде не може лако начинити пролом. Кад би се једном начинио тај пролом у Угарској, онда би непријатељима монархије и тројног савеза остало било играчка.

Врло је важно, како ће се понашати Румунија према тројном савезу. Тројном савезу је много стало до тог, да одврати Румунију од Русије. Румунија је етапа руска за Балкан, али уједно и силан ослонац за евентуални нападај на Аустро-Угарску. Како је дакле погрешно, што аустро-угарска монархија наопаком унутрашњом политиком Угарске све више одбија од себе Румунију и тера је Русији у наручја, у место да је задобије за тројни савез! Заиста једва се даје замислити, колико је узбуђење овладало свим слојевима становништва у Румунији с тога, што онако поступа са Румунима у Ердељу и Банату мађарска влада, која нема куражи, да стане на пут претераном мађарском шовинизму према другим народностима.

Већ и то је био погрешан поступак, што угарска влада прошле године није дала ни да до руку владаочевих дође познати меморандум румунски, којим се на најлојалнији начин обратили на владаоца у облику молбе, него га је на врло прек начин доставила натраг молиоцима. Шта више, на предлог угарске владе поведена је против молилаца кривична истрага због велеиздаје. Лако је схватити, што је такав поступак изазвао велико огорчење и међу ердељским Румунима и у краљевини Румунији.

Још је више за осуду држање угарске владе према овогодишњем румунском нар. збору. Најпре су забранили тај збор па опет дозволили, али ова дозвола имала је необично много клаузула. То је је било колебање угарске владе, на које је с једне стране утецао мађарски шовинизам, а с друге стране врло разговетан тон умних разлога из Беча. Изгледало је да се угарска влада с тога нашла у запари, што се пријавило и гостију из Румуније. Али како се хтело да спречи, да гости ни као прости гледаоци не буду на збору, а да се таком забраном најочигледније не иде ускос суседној краљевини Румунији? Даље, на збору се није смело говорити о меморандуму. Па о чему се могло у хтело у опште говорити у Сибињу, ако не о жалбама и тужбама румунским?

Тек што је одржан румунски збор у старој саској вароши на Сибињу у пркос свој дреци и вици мађарских шовиниста, одмах за тим се пожури угарска влада, да забрани са свим невину Коларову прославу, што су је Словаци припремали, очигледно тога ради, да услед те забране Мађари у неколико заборавe на претрпљен пораз и румунски народни збор. Али угарска влада може бити сигурна, да јој шовинисте никада неће заборавити сибињске дане, и само може бити спремна, да у идућем заседању угарског сабора одговара на многе интерпелације у овом погледу.

Заиста, румунски збор у Сибињу врло је непријатна ствар за племе, које влада у Угарској. Тамо је изнесено тужаба на угњетавање народности, које се не могу опровргнути. *Изречена је и солидарност угарских народности*, и заиста је на збору било више вођа словачких из Северне Угарске. Немци и Срби нису учествовали на збору, што има особита узрока. Што се тиче ердељских Саса, они, као што је познато, не стоје с Румунима баш најбоље. Уз то су Саси circumspecta natio (обазрив народ) те мисле, да ће склопивши засебан мир извојевати од Мађара много користи за себе. Па ипак Саси се никако нису понашали у погледу румунског збора без учешћа, они су потпуно сагласно потврдили жалбе румунске због угњетавања народности. Немци у Угарској, којих има $2^1/_2$ милијона, добро познају опасност, што прети њиховој народности. Никако се не слажу са искорењивањем немачког језика, и баш простодушни немачки сељаци дају израза својем негодовању због тога. „Ми хоћемо да останемо Немци“, рекао је већ више пута доброћудни немачки сељак у очи мађарском сеоском бележнику. Али Немци у Угарској не могу да створе себи немачку интелигенцију. Чим немачки сељачки син дође у варош и обуче капут, хоће одмах да буде Мађар. То је од прилике исто, што су чинили и Немци у Елсасу-Лотарингији, који са капутом хоћаху да буду Французи.

Што се најпосле тиче Срба, они су некада водили коло међу народностима у Угарској; њихови посланици су задавали на угарском сабору много посла угарским министрима. Према једном Србину посланику на угарском сабору изрекао је Тиса, да *мађарска држава има доста снаге да смрви своје непријатеље*. За време српско-турског и руско-турског рата имали су Срби у Угарској много да пате од угарске владе. Но то их не би уђуткало. Али због партајске мржње између радикала и либерала, што је пренесена из Србије у јужну Угарску, немогуће је, да се Срби у јужној Угарској споразуму ради заједничког делања. При свем том поздравила је одушевљено и радосно и либерална и радикална српска штампа у Угарској румунски збор у Сибињу.

У таким приликама је јасно, за што угарска влада тежи, да на сваки начин смањи значај румунског збора и да га представи као дело појединих усијаних глава. Али нема никакве сумње, да иза закључака тога збора стоји читав румунски народ, па чак и све народности у Угарској. Збором у Сибињу нису управљали само др. Рац и Евгеније Броте, него су на њему учествовали и један *др. Александар Мочоњи*, један *Вићентије Бабеш*, које и умерени Румуни веома цене и поштују. Др. Александар Мочоњи, један од мало њих милијонара међу угарским Румунима, био је годинама посланик на угарском сабору, где је знао да задобије за се највеће поштовање и уважење код Мађара, док није положио свој мандат, јер није могао више веровати, да се с Мађарима може доћи до споразума. Вићентије Бабеш био је преко 20 година угарским послаником и беше управо душа румунске публицистике и народносног покрета у Угарској, док га у најновије време не надмашише др. Рац и Броте. Али збор у Сибињу није само присуством Мочоњија и Бабеша добио већег значаја, него особито због тога, што је на њ дошао велики број румунске интелигенције из краљевине Румуније, међу осталима и председник сената Кантакузен. Ти Румуни из краљевине Румуније као странци истина нису смели учествовати у претресу, али тим веће беху њихове изјаве симпатије на разним свечаним банкетима.

Мађарску је штампу страшно ражљутило, што се румунски збор усудио, да демонстративно устане против Мађара. Скоро сви мађарски листови у престолници и у провинцији потпирују шовинизам те је услед тога већ дошло до опасних изгреда и гужве између Румуна и Мађара, који врло живо подсећају на почетке грађанског рата од год. 1848. У варошици Торди дочекали су Мађари на железничкој станици Румуне, што се враћали са сибињског збора, напали их и јуришали им на куће. Жандармерија се морала умешати и употребити своје оружје, тако да је живот угашен двојици. Мађарска штампа прича својим читаоцима, да су они жандарми били Румуни те да су из мржње употребили против Мађара оштре метке. Али ко не зна, да се угарска жандармерија рекрутује само из Мађара, као што у опште при попуњавању упражњених места у краљевини Мађари увек имају првенство над Немцима, Словенима и Румунима!

Врло би погрешили, кад би хтели да таке догађаје у Угарској сматрамо као обичне изгреде, којих свуда бива и којима не треба приписивати велику важност. Данашње време међу народностима у земљама св. Стеванове круне наличи са свим на оне догађаје, који су били уводом у грађански рат год. 1848. И онда се догађало већих и мањих изгреда у различитим местима у јужној Угарској у Ердељу, док се најпосле Срби не састадоше на старом јарку (римском шанцу) а влашки Моци (горштаци) не сиђоше се с ердељских брда и не нападоше на Мађаре у отвореној битци. У оно доба могле се видети у јужној Угарској хиљадама првених фесова „Сервијанаца,“ који прођоше преко Саве и Дунава. Мађарска аристократија морала је бегати испред влашких Моца а њихове дворце прогута пламен. Али не треба мислити, да су тада устанак Срба и Румуна подстицали из Беча, као што то мађарски историчари тако често и радо тврде, ма да тим очигледно изврћу истину. Устанак међу народностима год. 1848. био је са свим својевољан. О каквој помоћи од стране аустријске војске није могло бити ни говора. Мађари су имали у рукама све тврђаве у Угарској, а аустријска војска још се борила против Срба и Румуна. Тек кад је мађарска светина убила на ланчаном мосу грофа Ламберга, ступило је аустријско министарство у свезу са оба та племена, која се до сада сматрала за бунтовнике па се с њима и поступало тако.

Са свим је потребно свега се тога сетити, па да се може распознати и схватити, колико се опасне запаљиве материје нагомилало сада у Угарској услед нерешеног народносног питања. Данас је мађарски шовинизам с једне, а незадовољство народности с друге стране дошло до вршка у држави с оне стране Лајте. Народности су данас у Угарској истиснуте са свију места, из свију звања. Оне немају ни једног јединог посланика на угарском сабору. У најмањим сеоским општинама мора се звање отправљати мађарски, па ма тамо живели или *само* или *већином* Срби, Румуни, Словаци или Немци. По свима школама, шта више и у дечијим забавиштима, мора се мађарски поучавати и учити. Већина угарског становништва остављена је управо милости и немилости једног племена. На све стране се у Угарској осећа, да таково стање не може дуго трајати. Најмањи заплет с поља, па ето да нагомилана запаљива материја експлодира.

Према опасности, која прети европском миру, а поред улоге, што је игра аустро-угарска монархија, не може бити све једно, да овде на југоистоку, у непосредној близини балканског полуострва буду милијони становника ове земље незадовољни својом судбом. Замислимо да каква велика руска војска маршира кроз Румунију, њене колоне на догледу ердељске и банатске границе а уз то да су незадовољни 10 милијона Немађара у Угарској!

Овде на југоистоку је најосетљивија тачка монархијина. Кад је мађарска емиграција год. 1866. хтела да побуни Угарску против Аустрије, више пута је позивала пок. кнеза српског Михајла, да пошаље преко Дунава неколико српских добровољачких чета. Кнез Михајло је био и

нема ни земаљскога сабора, ни своје парламентарне владе. Али шта вреде све политичке слободе, када видимо, да су оне махом привидне, илузорне те земљи не доносе праве користи.

Благодати државне владавине нису условљене од њенога облика, већ по превасходству од саме њене суштине. Ваљан, просвећен владалац, који свој положај и прави свој задатак налази поглавито у томе, да подигне и усрећи свој народ, који у томе ради вољно и неуморно па у томе правцу васпита и свога наследника, зацело је већа и поузданија гаранција за срећу и бољитак земље и народа, него и најслободоумнији устав, у оквиру којега се збивају тако често највеће незаконитости и чине најгрубије злоупотребе. Волели бисмо знати, еда ли су гости из Србије за свога бављења на Цетињу испоредили унутрашње одношаје своје земље и бесомучну борбу њених политичких странака са оним што су видели у Црној Гори, па да по души кажу, која од те две српске државе заслужује пре да се зове српски Пијемонт....

Нисам се подуже бавио у Црној Гори, али и то беше довољно, да на све стране опазим видљиве знаке њезина културнога напретка. Црногорци доказују, да су не само јунаци у рату, већ да знају бити живи устаоци, где се тиче и различитих занимања у миру, у коме се и највећма унапређује култура.

Али благодати културе нису апсолутне вредности; она прама различитим приликама и утиче на различит начин. Црна Гора, ступајући у ближи додир са образованим светом, ваља да је врло опрезна, примајући туђе стихије образованости полагано, постепено и претапајући их у свој народни дух, а не отварајући им широм врата и не допуштајући, да оне елементарном силом поплаве земљу и заразе њене лепе народне особине.

Народ који је под утецајем неодољивих прилика заостао у својој просвети, када навале на њ изједанпут страни културни елементи, прима обично њихове тавне стране а превиђа светле, поред блиставе љуске не види саму једру суштину, а тому је последак, да му та туђинска култура буде на штету, па често и на саму пропаст.

Познат је онај наук из историје човечанске културе: каквим се средствима који народ подигао и прославио у свету, тим средствима се он и одржава.

Црногорци су своју земљу сачували и прославили ратоборним духом и ретким јунаштвом. Негујући прама неминовним захтевима данашњега доба културу, ваља они озбиљно и истрајно да негују и све своје лепе народне врлине, особито и ратну струку, па ће се тако чисти сачувати од свих штетних утецаја са стране, од свих моралних зараза, као што они до селе знадоше сачувати своју слободу од најезде спољашњих непријатеља.

А да Црна Гора и у напредак неће скренути са правога пута, тому је поуздано јемство бистар и просвећени ум и прекаљени патријотизам њезина владара и здрава свест народа, о које се врлине, као о тврду стену, морају одбити све штетне навале са стране.

Ја сам Црну Гору оставио са најдубљим уверењем, да њу чека лепа и сјајна будућност.

Д.

сувише племенит и узвишен, а да такову замисао на леп начин не одбије, али је свакако значајно, да је тада мађарска емиграција хтела баш овде на југоистоку оперисати против Аустрије.

Не може бити никакве сумње о том, да су у Бечу јасно и разговетно схватили критично стање Угарске, којем је узрок незадовољство народности. Баш на меродавном месту су то са свим провидели и разумели. Покојни угарски министар барон Венкхајм често је приповедао, да га је владар увек ословио с речима: „Кад ћете се Ви већ једном измирити с народностима?“

Што више цвета мађарски шовинизам у Угарској — а нама се чини да је сада у потпуном цвету — тим се више увиђа у монархији, *да су Мађари постали елеменат слабости монархијине*, у место да су, као што се надало, елеменат снаге. Слепа мађарска мржња на Русе није довољна, да монархији даде на југоистоку заклона, док год су 10 милијона Немађара незадовољни својим стањем. С тога мора задати бриге народима у монархији, што се наопаком политиком према народностима у Угарској снага монархијина баш тамо слаби, где заплети источног питања највише изискују ту снагу.

Нови Сад, 16. (28.) августа 1893.

— Чланак г. Јов. Поволнија, нашег поштованог пријатеља и спољашњег сарадника, под насловом: **„Више светлости о мађарско-руском спору“** што је изишао у 92. броју „Браника“, изазвао је по свима већим листовима у нашој монархији велику сензацију. Тако су донели из тог чланка опширне изводе: „Пештански Лојд“, „Пешти Напло“, „Пешти Хирлап“, „Будапешти Хирлап“, „Аграмер Цајтунг“, а орган мађарске крајње левице „Ђетертеш“ донео га је целог. Од бечких листова донели су у изводу наш чланак: „Нова Слободна Преса“ и стара „Преса“.

— **Кога одликују у Србији?** Под радикалним режимом у Србији просипа се права киша ордена и на оне, који су заслужили и оне, који нису заслужили. Шта више, нису доста само редови, што постоје у Србији, него се кују и споменице на „историјски догађај“ од 1. априла, да се одликују њима заслужни синови Србије. Српска влада може награђивати свачије заслуге, ордени српски стоје јој на расположењу. Али има обзира, које би и српска влада требала да има у очима у интересу српског угледа по другим крајевима. Да данашња српска влада то нема у виду сведочи и најновије одликовање уредника „Пешти Хирлапа“ Карла Леградија, које ће службени лист на скоро публиковати. (Тако бар читамо у једном пештанском листу, што можемо веровати, јер вест потиче из српског пресбироа). Ми не знамо, да је г. Легради стекао каквих заслуга за Србију. За Србију није, али јесте за данашњи радикалски режим у њој. „Пешти Хирлап“ је једини од будимпештанских листова, који брани оптужбу бив. либералног кабинета и то је доста, да његов уредник буде одликован. Радикална влада ништа не мари, што „Пешти Хирлап“ пише и ради против Срба у Угарској и њихове народности, само ако њене незаконите поступке хвали. Заиста, врло карактеристично по српску свест данашње радикалне владе у Србији!

Политички преглед.

— **Народна борба Словака.** Величанствена победа словачке народне мисли на епархијској скупштини у Липтовском Св. Микулашу показала је мађарским шовинистама, да немају више посла са оним меканим и снисходљивим Словацима, који се могли савијати, како су Мађари хтели, него са подмлађеном снагом једнога народа, који има будућности. Словачке „Нар. Нов.“ доносе поводом ове победе уводни чланак под насловом „Мушки корак,“ где веле, да су Словаци већ доста претрпели са своје мекоће, доброте и попустљивости и да су баш те особине изазвале оне силне нападаје туђина на све што је словачко. Али словачки се народ тргао из свог сна, познао је силну снагу, што је има у себи, те је на скупштини у Л. Св. Микулашу преко својих родољубивих заступника стао на пут неограниченој дрскости противника словачких. Једном речи, ово је грандиозна победа наше једнокрвне браће, коју ми с радошћу поздрављамо. Мађарским шовинистама неће упалити сва њихова дерњава на „панслависте“ и на „издајнике отаџбине;“ то су празне речи, које Словенима у Угарској не шкоде, а шовинистама нису од вајде. Праведна ствар кадтад мора победити!

— **Министар Чаки и владика Мецијан.** Из Чабе јављају мађарским листовима, да је угарски министар просвете гроф Албин Чаки *по други пут опоменуо румунског владику у Араду, Јована Мецијана*, што није упутио своје органе, да се у школама општине Кетеђхаза (у бекешкој жупанији) учи и мађарски језик. Шта је управо у ствари, не знамо на сигурно; доста је, што неки листови још нападају министра, што је само опоменуо румунског владику за тако велики „грех“ и „омаловажавање мађарских закона,“ него би хтели да се владика казни јачом казном.

— **„Трибуна“** жестоко напада на владику Павела, што је сам искао да угарска влада одреди истрагу против њега, те је тиме створио опасан прецеденс за право мешања мађарске владе у послове румунске цркве. „Трибуна“ позива румунско унијатско свештенство, да изашље депутацију папи и да га замоли, да интервенише код угарског краља у корист румунске унијатске цркве и румунског народа.

— **Србија.** Службене „Српске Новине“ доносе краљев указ, у смислу којега су одликовани *првим* степеном *таковског* ордена: румунски министар иностраних дела Лаховари, министар финансије М. Герман, председник париске банке Моншикур; *другим* степеном истог реда: Артур Рафајловић, саветник у париском руском посланству, Дениш, главни уредник париског „Еклера“. — Скоро ће изићи указ о одликовању управитеља регулационих послова на Демир-капији, министарског саветника Валандта. — Краљ је примио 13. (25.) о. м. у подужој аудијенцији Николу П. Пашића, председника српске скупштине и српског посланика у Петрограду. Пашић ће скоро отпутовати на место свог определења.

— **Промена на кобуршко-готском престолу** дала је повода многом писању у европској штампи. Енглеска штампа јако се радује томе, што је војвода Алфред од Единбурга дошао на престо немачке државе, но у немачкој штампи види се неко прикривено незадовољство. Да је Бисмарк сада на крми државној не би војвода единбуршки тако лако дошао на престо кобург-готски, јер је Бисмарк одавна био изјавио, да је против тога, да ненемачки принц буде владар у којој немачкој држави. Цар Виљем II. није толико противан војводи единбуршком, јер му овај пада ујак. Војводи Алфреду је 50 година, а по осећајима и васпитању прави је Енглез; с њиме долази на престо једне немачке државе супруга му, сестра рускога цара Александра III. а јединица ћерка пок. цара-ослободиоца, Марија Фјодоровна.

Новости из места
и из народа.

Нови Сад, 16. августа 1893.

— **Српско забавиште** отпочиње опет свој рад у петак 1. септембра о. г. по новом кал. са чега се родитељи умољавају да пошљу своју децу од 3—6. године. Забавиште то има сад две простране дворане и башту у Аничићевој кући, богданска улица. Месечна пристојба је 50 нов. од детета.

— † **Даница Теодоровићка.** У суботу у јутру преминула је у нашем месту после кратке болести *Даница Теодоровићка*, а кћи нашег уваженог суграђанина г. Пере Матића. Покојница је била женска добра срца и веселе нарави, с тога су је сви познати волели и уважавали. Била је одушевљена Српкиња, и како је била вешта свирачица, то је чешће суделовала на нашим забавама; када је основано певачко друштво у Новоме Саду, била му је једна од првих и најбољих чланица. Сахрањена је у недељу после подне уз огромно саучешће грађанства. Путем је и у цркви врло лепо певало певачко друштво. Покојница је поживела истом 23 године, а тек једну сретног брака свог. Нека јој буде лака црна земља, у коју је тако рано легла!

— **Уписивање ученица на овдашњој држ. девојачкој школи** за ову школску годину почињу 1., 2. и 4. септембра и то од 9—12 часова пре и 3—5 часова после подне. Уписати се у I. разред могу само ученице, које су навршиле 10 година а IV. разред основне школе свршиле са врло добрим или добрим успехом. При уписивању има се показати: школска сведоџба и исправа о накалам-љеним богињама, а ученице, које први пут ступају, поднашају и крштено писмо. Школарина је на целу годину 5 фор., уписна такса 1 фор., а за библијотеку и извештај по 50 новч. Сиромашне и добре ученице опраштају се на молбу од школарине. — На једном месту ове школске објаве, коју горе у изводу донесмо стоји да „због тескобности школских дворана (при уписивању) *имају првенства они, који знају мађарски.*“ Кад је баш тако, ми не препоручујемо српским родитељима, да дају своју децу у мађарске школе.

— **Зашто је прекинут саобраћај између Новог Сада и Каменице?** Од неколико дана, као што смо јавили, прекинут је саобраћај између наше вароши и суседне Каменице: локални пароброд „Јоланка“, који је подржавао тај саобраћај престао је возити. Ми смо јавили, да је то учињено услед свађе између бродског крманоша и поседника пароброда. Сада дознајемо да је овдашња полиција *забранила* вожњу на локалном пароброду, јер овај не даје довољно сигурности за путнике, пошто се не налази у најбољем стању; исто тако је полиција наредила поседнику, да у смислу штатута пристанишни мост има утврдити са пет јаких ланаца, што овај не хтеде учинити. Прекидање саобраћаја са Каменицом врло је незгодно и по Новосађане и по Каменичане особито сада, када је између та два места саобраћај најживљи.

— **Крађе.** Тек што је наша полиција ушла у траг једној дружини дечака, који су починили више крађа у нашем месту, а сад се догодиле на више места у Новом Саду крађе, које као да потичу опет од дружине, али много препреденије дружине, него што је она прва. Пре неког времена украдсн је кр. јавном бележнику из спаваће собе златан сахат, однето му је из новчаника новаца и нешто одела. Исто тако је украдено овдашњем гостионичару Профуми и штедионичном званичнику г. Челиковићу више ствари од вредности и новаца. Све крађе извршене су на врло вешт начин; није се опазио никакав траг насилног провваљивања. Полиција треба да енергично пође у потеру за крадљивцима, да не би исти и даље терали свој опаки занат.

— **Напомена.** Париски здравствени савет обратио је пажњу на распростирање заразних болести пљувачком и изразио је жељу, да би ваљало *пљување по путоју* на јавним местима и локалима строго забранити или бар средства наћи, да се последицама те рђаве навике што боље на пут стане. На основу тога је париско омнибуско друштво у својим колима на видљивом месту приковало забрану: „Не сме се на под пљувати.“ Слична забрана увешће се и у сва кола трамваја и у све писарнице и званије. — Не знамо како би било, да се и наши јавни локали — а нарочито наша читаоница окити таком забраном. Тај начин могао би се увести и у школе, те би се тиме деца већ из малена навикла на уљудност и чистоћу.

— Пишу нам из **Ст. Пазове**: Наша народна позоришна дружина стигла је амо у нашу средину 11. августа о. г. и одмах други дан отпочела је своје представе у арени, зготовљеној у двориштy велепоседника и врлог родољуба г. *Николе Петровића*, који није жалио ни труда ни трошка, да наше позориште смести и да му осигура бављење овде. Са позоришном дружином стигла су нам и два мила госта г. *Милорад П. Шапчанин*, управитељ кр. срп. нар. позоришта у Београду, и г. *А. Хаџић* управитељ нашег позоришта. Први је дошао, да види нов комад „Вечити закон,“ а други да удеси представе. Нов комад „Вечити закон,“ који је приказан 12. августа о. г. јако се допао и публици и г. Шапчанину, који је тај комад одмах изискао, да га да представљати на београдској позорници. По дозволи истога управитеља имаћемо и ми пазовчани лепог уметничког уживања 19. и 20. августа, јер ће тада овде гостовати добро позната певачица и глумица гђа *Зорка Теодосијевићка*, члан кр. срп. позоришне дружине у Београду, у „Распикући“ и у „Рђокоси.“

— **Убио свог рођеног оца.** У *Госпођинцима* догодило се 12. (24.) о. м. страшно убиство. Овдашњи 72-годишњи сељак Васа Живанов живео је са својим 52-годишњим сином Михајлом од дужег времена у завади. Старац никако није могао да трпи снаху и непрестано ју је грдио и ружио, усљед чега је више пута долазило до жестоке свађе. Поменутог дана дође старац пијан кући, где затече снаху саму и науми да је убије. Узме из кухиње нож па нападне на снаху, која је мати петоро дечице. На вику женину дотрчи муж у собу; кад му је жена рекла, шта је било, Михајло обори оца на земљу и дотле га је тукао и газио, док није издахнуо. Убица је одмах отишао сам у Жабаљ те је пријавио жандармерији своје недело. Живанова одмах ухапсе и предају окружном суду, који је повео у тој ствари истрагу.

— Пишу нам из **Долова:** Овдашња поштарка на кр. уг. поштанском звању прешла је из католичке вере у српску православну веру. Иста се зове: Амалија *Вучкић*. — На овдашње забавиште, које ће се ове године основати, наименована је за забавиљу госпођа *Марија Хајду*, супруга овдашњег државног учитеља Силвестера Хајду-а, која српским језиком само нешто влада, а румунским готово никако. Дакле тако ће сада наша деца од 3 године већ почети мађарски учити. А уз то још да споменемо, да иста госпођа испит није положила, а компетовала је и госпођица *Великева*, Српкиња из Вршца, која је испит положила за забавиљу. Овоме не треба коментара!

— **Српски манастир Бодрог.** Близу Арада налази се српски манастир Бодрог или Ходош. Ту је некада био архимандритом и покојни Емилијан Кенђелац, кикинђанин, који је после постао владика вршачки. Сад јављају да су тај манастир Романи судски придобили.

— **Разговор с кнезом П. Карађорђевићем.** Један сарадник београдског „Видела“ отишао је приликом Гундулићеве прославе у Дубровнику и на Цетиње, где је посетио кнеза Петра Карађорђевића и разговарао се с њим. Разговор тај, који је саопштио исти сарадник у „Виделу“, врло је интересантан и из њега се види, да је П. Карађорђевић одрекао се сваког политичког рада, па ће сву своју бригу и пажњу да обрати на васпитање своје деце. Кнез Карађорђевић говорећи о Србији и њеним лепотама изразио је жељу, да види још једном у животу Београд, у којем је провео најлепше и најсретније дане своје, и Тополу, место својих старих, па ма за то време, док би се бавио у Србији стојао и под полицијским надзором.

Новости са стране.

— **Колера у Угарској.** Као што су званично известили министра унутрашњих дела, колера нигде у Угарској није постала јачом, али оболевања бивају многобројнија.

— **Обогаљивање деце.** Јавили смо о страшном злочину неке зверске дружине у Бискупцу у Хрватској, која је обогаљивала децу па их онда употребљавала за прошњу. Енергији истражног судије Микића и ревности жандармерије пошло је за руком, да се читава та паклена дружина ухвати. Ухваћена су два просијака, који су родом из Штајерске, али се одавно већ луњају по Загорју, и једна жена. Ти нељуди зову се Карло и Антон Ферк. Ови зликовци формално купише од неке жене из села Свећенчине два саката детета, те их употребише за прошњу; али њима не би то доста, него у Средњим Ладањима украду једну десетогодишњу девојчицу. Несретно дете је жалост погледати. Телесно је са свим опало, а на измученом лицу виде се празне очне дупље, које грозом пуне човека. Лекари мисле, да је јадном детету вид очњи насилно узет, јер сирота девојчица, која се сад с осталим невиним сапатницима налази у болници, страшљиво вели: „Слепци су ми ископали очи!“ Остала дечица можда су од природе и била саката, али су просијаци ревносно „помагали“ природи. Лекари, који су до суза били дирнути гледајући несрећну децу, једногласно су изјавили, да су деца с таким махнама телесним рођена, не би могла толико живети. Несретна дечица су још толико заплашена нечувеним злостављањем, да не смеју ни да искажу шта су све претрпила. Код просијака нађено је 45 форината у самим новчићима.

— **Шестдесет година од како су пронађене жигице** навршиће се ове године. Жигицу је изнашао немачки ђак J. Камерер у тврђави Хохен-Аспергу, када је због неког политичког преступа морао тамо да одседи шест месеци. Тада, 1833. године, још није било закона о чувању патената, те је изналазач, кад се ослободио затвора, могао продавати свој проналазак незаштићен. Брзо се дознало, како се праве жигице и утакмица је тако савладала изналазача да је изгубио све своје имање. Умрио је 1837. год. у лудници у Лудвигсбургу у Виртембершкој.

НОВИЈЕ.

СОЛНОК, 14. августа. Данас у вече стигло је из Будимпеште 50 војника, да одржавају ред. Дуж тиске обале постављени су апарати за чишћење воде.

БЕОГРАД, 14. августа. Министарски савет је решио, да ће се скупштина сазвати у ново заседање 13. новембра о. г.

ВАРШАВА, 14. августа. Генерални гувернер Гурко наредио је, да се подигну на Висли од Сандомира до Варшаве бараке за колерне болеснике.

Позив

на срп. православ. учитељски збор Арадског среза, који ће се у Срп. Чанаду 25 и 26 ог августа по ст. календару ове године — а на основу постојеће наредбе вис. СНЦШ. Савета од 26. маја 1887 год. бр. $\frac{105}{56}$ и најновије наредбе Славног ЕШО у темишвару од 18. фебруара 1893. год. бр. $\frac{\text{ЕН. 54.}}{\text{ЕШО 41;}}$ — у смислу доношеног решења, у одржаном учитељском збору, у Срп. Ст. Петру 1-ог априла 1893. год. ад Ш. 37. 893. одржати.

Расиоред:

I. 25. августа у јутру, у 8 сати призивање св. духа; затим прелаз у мушку школу; поздравни говор.

II. Председников извештај о раду одборском, одржан у Батањи 18-ог маја 1893. год.

III. Практична предавања и расправе:

1. Из природописа „о кичмењацима у опште, I. коло сисара, а по наособ „о човеку; практично предаје г. Јован Максимовић (Ороспамош).

2. Из Отачаствене повестнице „О краљу Матији", у свези с мађ. језиком; практично предаје г. Милић Живић (Срп. Чанад).

3. О упливу срп. нар. умотворина, у срп. нар. школи; расправља г. Платон Подградски (Деска).

5. Привикавање ученика на пажњу у школи; расправља г. Милан Павловић (Нађлак).

5. О важности учитељских зборова; расправља г. Стеван Нађвински (вел. Ст. Миклош).

6. Критика.

7. Одређење дневнога реда и места за идући збор.

8 Избор частника; у смислу пословника одс. VI. §. 28.

Примедба: а). Чланови одбора, учтиво позивају се у одборску седницу, која ће се 24-ог августа (по подне у 4 сата) одржати;

б) да би се местни одбор, за дочек гостију, за довољан број станова састарати могао, умољава се сваки, да свој долазак г. Милићу Живићу у Срп. Чанаду, најдаље до 22-ог августа пријавити изволи.

У Батањи 9-ог августа 1893.

Милић Живић у место перовође. — **Ст. Вукадиновић** председ. учит. одбора.

Трговина.

НОВИ САД, 16. (28.) августа. На јучерањој недељној пијаци нашој био је повећи довоз са раном по цене и у нас према оним горе на попуштању. У нас се плаћала шеница 7 ф. 30 н. Наполица 6 ф. 70 н. Кукуруз 5 ф. 10 н. Јечам 5 ф. 30 н. Зоб 6 ф. 20 н. Све од 100 кгр.

Маст 50 ф. Сланина 50 ф. Пасуљ бели нов 7 ф. Жути нов 6 ф. 50 н. Лук црн 4 ф. Кромпир 2—2 ф. 50 н.

*

У БУДИМПЕШТИ 15. (28.) августа. Шеница слабо нуђена, воља за куп добра намера чврста те уз 20.000 м. ц. промета досадања цена се потпуно одржала. Сва остала су зрна без промене са ценом. — Плаћана шеница потиска 82. 8 ф. 5 н., 80.5. 7 ф. 85 н. 81.5. 7 ф. 87½ н. Стонобеоградска 82.5 7 ф. 70 н. Све на три месеца.

Шеница за јесен 7 ф. 36—37., за пролеће 7 ф. 76—77 н. Раж за јесен 7 ф. 76—77 нов. Кукуруз за септ.-окт. 4

*

Течај вредности и новаца на берзи у Будимпешти 16. (28.) августа, 1893.

Наполеондори (20 франака) .	9 ф. 94 н.
4% угар. ренте у злату . .	115 ф. 40 н.
4% „ „ „ крунама .	93 ф. 75 н.
Деонице угарске банке . .	331 ф. 10 н.
Немачке државе марке . .	61 ф. 50 н.

Огласи.

Школска објава.

У српској учитељској школи Сомборској започеће се школска 1893/4, година 1. септембра. Примање ће ученика бити 1—3. септембра од 9—12 часова пре и од 3—5 часова после подне. У смислу наредбе Високосл. Школског Савета течај школски, за оне приправнике и приправнице, који од сада ступају у учитељску школу траје четири године.

У учитељску школу примају се:

а) за приправнике младићи православне вере, здрави телом и душом, смерни и благе нарави, који су петнајесту годину навршили и четврти гимназијални, четврти реални или четврти разред грађанске школе бар с довољним успехом свршили.

б) за приправнице примају се Српкиње православне вере, које су четрнајесту годину живота навршиле и IV. разред српске више девојачке школе с добрим успехом свршиле, а при том су здраве и примерног моралног владања.

Једни и други имају пријамни испит из славенског читања, молитава из рачуна и малог црквеног појања овде с добрим успехом положити. — Ученици и ученице из школа, где се не учи српски језик, полажу још пријамни испит из срб. језика, а они који немају оцену из мађарског језика, показати имају да знају мађарски читати.

Сваки, који у овај завод ступити жели, дужан је са собом донети крштено писмо, лекарску сведочбу о добром здрављу и сведочбу о свршеним горенаведеним или вишим школским разредима.

Они, који су пре једне или више година школу оставили, морају донети са собом сведочбу свога пароха о моралном и религиозном владању свом.

Женске имају још неизоставно донети писмену изјаву својих родитеља, или добротвора да ће их они за време учења у овом заводу издржавати, а уз ту изјаву мора бити и потврђење местне политичне власти, да су дотични доиста у стању своју обвезу испунити. Понављање испита ће бити 31. августа.

Стан и храна само се у приватним кућама са знањем и одобрењем управитељевим, или по препоруци овога, погодити може.

У **Сомбору**, 8. августа 1893.

Н. Ђ. Вукићевић.
српске учитељске школе сомборске управитељ.

2—2

СТЕЧАЈ.

Из задужбине *Гавре Романовића* на једно стипендијско место расписује се стечај за живописце и вајаре, са годишњом стипендијом од 300 фор.

Стипендију из ове задужбине могу добити Срби источне православне вере из земаља под св. круном угарском, а науке своје морају слушати у школама у Угарској. Школске заводе у страним земљама моћи ће питомци ове задужбине полазити само с дозволом високог кр. угар. министарства просвете и црквених послова.

Молбеници ваља приложити ове исправе: 1. крштено писмо; 2. лекарску сведоџбу о здрављу и накаламљеним богињама; 3. школска сведочанства од последње две године; 4. сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то колико родитељи молиочеви имају деце.

По изричној вољи оснивачевој имају првенство при раздавању стипендија, при једнакој способности, ученици родом из Вуковара.

Према наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Рок овоме стечају траје до 1. (13.) септембра о. г.

Молбенице које стигну после истеклог рока не ће се узети у обзир.

Из седнице књижевног одбора *„Матице Српске"* у **Новоме Саду** 10. (22.) августа 1893.

Потпредседник књиж. одељења „Матице Српске"
Др. Илија Огњановић, с. р.
А. Хаџић, с. р.
секретар.

2—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској закладе *Нестора Димитријевића* остало је упражњено једно место за слушаоце доње гимназије са годишњом стипендијом од 150 фор.

Ко жели то место тражити, ваља да приложи својој молбеници: 1. крштено писмо; 2. сведочанство о сиромаштву, у ком треба да је означено и то, колико деце имају родитељи молиочеви; 3. школска сведочанства од последње две године, и 4. лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

У смислу последње воље оснивачеве, првенство на стипендију из ове закладе имају синови и потомци браће му Кузме и Ђире, даље сродници оснивачеви из Јакова у Срему, а за тим ученици родом из В. Бечкерека.

По наредби министарства не сме ни један питомац у једно и исто време уживати две или више стипендија.

Рок овоме стечају траје до 1. (13.) септембра о. г.

Молбенице, које стигну после истеклог стечаја, неће се узети у обзир.

Из седнице књижевног одбора *„Матице Српске* у **Новоме Саду** 10. (22.) августа 1893.

Потпредседник књиж. одељења „Матице Српске"
Др. Илија Огњановић, с. р.
А. Хаџић, с. р.
секретар.

2—3

Стечај.

2—3

Расписује се стечај на два места из стипендијске задужбине *Петра Костића.*

Стипендија износи: за слушаоце основних школа 200 фор., за слушаоце ниже гимназије 250 фор., за слушаоце горње гимназије и богословије 300 фор., а за слушаоце правних, медицинских и философских наука 400 фор.

Молбеници ваља приложити ове исправе: 1) крштено писмо; 2) лекарску сведоџбу о здрављу и накаламљеним богињама; 3) школска сведочанства од последње две године; 4) сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико родитељи молиочеви имају деце.

По вољи оснивачевој и наредби министарској морају Костићеви питомци науке слушати, и то: Основне школе и први гимназијски разред у Винковцима, остале гимназијске разреде у Сегедину, правне и философске науке у Пожуну, а медицинске по потреби изузетно у Бечу.

Првенство на ову стипендију имају од најспособнијих ђака за науку, синови черевићки, а после њих молиоци родом из Срема.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Рок стечају овом траје до 1. (13.) септембра о. г.

Молбенице, које стигну после истеклог течаја, неће се узимати у обзир.

Из седнице књижевног одбора „Матице Српске" у **Новом Саду** 10. (22.) авг. 1893.

Потпредседник књиж. оделења „Матице Српске":
Др. Илија Огњановић. с. р.
А. Хаџић, с. р.,
секретар.

Бр. $\frac{142.}{\text{У. О.}}$ — V. 1893.

СТЕЧАЈ.

2—3

Како у овогодишњој главној скупштини настаје обична редовна шестогодишња обнова свију чиновника матичиних, расписује се стечај на место секретара, актуара, фискала и благајника, а тако исто и на место књиговође, које је смрћу упражњено.

Плата је секретару, који је уједно и уредник „Летописа", 1200 фор.; књиговођи 900 ф.; благајнику 600 ф.; актуару 800 ф.; фискалу 300 фор.

Осим тога уживају сви чиновници матичини, осим фискала у име станарине известан постотак, који се од времена до времена одређује.

Књиговођа и благајник дужни су положити кауцију и то први у износу, своје годишње плате а други двапут толико, колико му плата износи.

Од свију чиновника матичиних захтева се потпуно знање српског и мађарског језика, или српског и немачког језика.

Молбенице са прописаним сведоџбама о стручном знању и спреми, о владању и способностима, ваља послати на управни одбор „Матице Српске" у Нови Сад.

Рок стечају траје до 1. (13.) септ. о. г.

Молбенице, које се поднесу после тога рока, не ће се узимати у обзир.

Из седнице управнога одбора „Матице Српске," у **Н. Саду** 5. (17.) авг. 1893.

Секретар: **А. Хаџић**, с. р. — Потпредседник „Матице Српске": **Паја Гостовић**, с. р.

СТЕЧАЈ.

Из стипендијске закладе *баронице Еуфимије Јовићке у Старом Бечеју* отвара се стечај *на једно место* за слушаоце *ниже гимназије или реалке, грађанске, трговачке и занатлијске школе.* Слушалац занатлијски мора бити оспособљен, да изучава занатлијско-цртачку школу или технолошки музеум, а треба да је од зидарске, столарске или тесачке (дунђерске) струке.

Ова штицендија износи *250 форината* (500 круна) годишње. Рок искању траје до 1. (13.) септембра о. г. а само ће се оне молбе узети у обзир, које дотле стигну.

Молиоци треба да приложе уз молбу ове исправе: 1. *крштеницу*, за доказ да су Срби православне вере; 2. *школску сведоџбу* од последњег течаја; 3. *лекарску сведоџбу* о здрављу; 4. *сведоџбу сиромашног стања*, као и о моралном владању.

Питомци морају слушати изабрану струку на јавним заводима у земљама св. Стеванове круне. По закладном уставу и вољи оснивачице првенство на стипендију имају они, који су родом из Старог Бечеја, ако им је општа оцена добра. И тек ако ових не буде, онда — по реду способности — долазе у обзир и други ученици, који су православни Срби, а из земаља угарске круне.

Ни један питомац не сме у исто време уживати још коју стипендију.

Из прквено-одборске седнице српске православне општине *у Старом Бечеју* 7. (19.) августа 1893.

Јован Михајловић. перовођа. — **Ђорђе П. Петковић**, подпредседник.

2—2

МИЛАН СИМУНОВИЋ

АДВОКАТ

отворио је своју адвокатску писарну у граду **Митровици.**

2—3

СТЕЧАЈ.

Код Сомборске трговачке и занатлијске Банке у Сомбору упражњено је место првога

КЊИГОВОЂЕ,

које је скопчано са годишњом платом од 1200 фор. — Компетенти за ово место морају имати основно знање у двоструком књиговодству. — Они компетенти, који потпуно знају српски, мађарски и немачки у речи и писму и који су већ код каквог новчаног завода као књиговође или подкњиговође служили, имају првенство, и таковима ће се, ако се особито способни покажу, моћи повисити плата до 1400 фор. —

Добро снабдевене молбенице имају се најдаље до 1-ог октобра тек. год. поднети управи. —

ЗА УПРАВУ
Сомборске трговачке и занатлијске Банке:
Сима Бикар с. р.
председник.

1—2

Ученице

из српске више девојач. или државне грађан. школе прима на стан и препитање потписана. Уз децу ће бити учитељица Немица, која ће их у немачком језику и гласовиру практично и теоретично вежбати.

Нови Сад 14. (26,) августа 1893.

Анка пл. Новићка
ханска улица бр. 11.

1—1

Др. Божидар Јефтић

јавља да је отворио своју
АДВОКАТСКУ ПИСАРНИЦУ
у Будимпешти IV. Deák Ferencz utcza 15 sz.

АПОТЕКА
ПЕРЕ К. ЈАНКОВИЋА
у Крагујевцу

потребује једног млађег дипломираног или старијег недипломираног сарадника, исти треба да зна нешто српски, а може ступити одма или и касније.

2—3

УПРАВИТЕЉА
ЛЕОПОЛДА ЛАНДЕСМАНА

висок. кр. угар. министарством наставе са правом јавности овлашћена

дечачка школа и васпитни завод

(са шест разреда грађанска школа)

у СУБОТИЦИ (у Бачкој).

Ова грађанска школа спрема своје питомце за препарандију, трговачку академију, индустријску и кадетску школу; оспособљава их за звања државна, трговачко-индустријског подухвата; за чиновнике обезбеђујућих и банкарских завода. Слушаоци ове школе могу прећи у школу шумарско-земљоделску и марвено-лекарску. У заводу се учи и говори:

српски, мађарски, немачки и француски.

6—15

Брижљиво васпитање, савесна пажња на наклоност, којој струци питомац тежи. Строг надзор. Цене умерене. На захтевање се шаљу програми бесплатно.

Ђаци, који у школама нису успех постигли, или одрасли који би хтели чиновници постати а немају атестата од четврте односно шесте грађанске школе, примају се и савесно припремају, да убрзо дотичне испите положити могу.

СТАН И ПРЕПИТАЊЕ

који родитељи желе своју женску децу дати у овдашњу српску или државну мађарску вишу девојачку школу, могу их поверити на стан и препитање потписаној, која већ од више година примам децу, и где им се уједно пружа прилика, да науче немачки и мађарски јазик а тако исто и клавир.

У Новом Саду августа 1893.

Ангела Лозанов.
Грчка улица број 8.

3—3

Власник и издавалац: Дружина Бранина. — Одговорни уредник Никола Јоксимовић. — Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду